

Portugal og Salazar

I AKTUELT hevur blaðmaðurin Halldor Sigurðsson skriva um portugisiska stýrið í dag og held ur at Salazar skjótt man fara at vera lögur, tí tíðin er farin frá honum.

MENS der aldrig har hersket tvil om det spanske styres beskaffenhed, har kombinationen af flere forhold haft til resultat, at der i udlandet er rejst tvil om berettigelsen til at kaste skældsordene diktatur og politistat efter António Salazar's »Ny State«. Således blev Portugal optaget som medlem af NATO, mens demokratiene lukkede folden for Spanien. Grunden var, at Spanien er et diktatur. Konklusionen turde da være, at Portugal ikke er det.

Er det? Ingenlunde, siger den portugisiske regering, og for at vejlede verden udenfor har man oprettet et propagandaapparat, der i forhold til landets midler er et af verdens kostbareste. Jeg selv fik udleveret over 60 kg. bøger og publikationer. I disse propaganda-skrifter foretager man verbale krumsporing for at forklare, at landet regeres af en »hovedede skabning« (»bicefal præsidentialis-mee«) Der gøres de hadeligste anstrengelser for at anskueliggøre, at demokratiske rettigheder holdes i ære. Det sker ved at citere uddrag fra forfatningen.

Imidlertid vil ikke blot en gennemlæsning af forfatningen åbenbare vigtige tilføjelser til paragrafferne men — hvilket nok også er det afgørende — den portugisiske hverdag afslører tilstande, der taler et andet sprog.

I Spanien gøres der ingen hemmelighed af, at landet regeres af en enevedlig magt »af Guds Nåde«, der er officielle statistikker over antallet af politiske fanger. I Portugal forsøger man derimod at foregøgle omverdenen, at landet er en speciel men samtidig særlig fornem udgave af demokrati, og spørgsmålet angående politiske fanger besvares med smilende forsikringer.

Da jeg spurgte udenrigsministeriets talsmand, hvorfor Portugal ikke ville anerkende den politiske asylret, svarede han, at det var skam fordi, dette indtil nu ikke havde været aktuelt. Jeg antydede, at jeg havde navnene på sytten personer, der vedkommende dag opholdt sig alene i den brasilianske ambassade. (Navnene på det hurtig skiftende klientel opgives hver dag til udenrigsministeriet.) »I så tilfælde må det dreje sig om almindelige forbrydere«, svarede han åbenhjertigt, »tyve og skyldnere De vede«.

DEN sociale nød og det politiske tyranni, som den rejsende bliver vidne til i Portugal, er hårdt nok — selv for den, der kommer dertil efter en forudgående hærdrifts-proces i Spanien. Men næsten endnu mere forstemmende virker denne æreløse mangel på almindelig vederhæftighed, dette — tykke, klæbrige lag af usanheder, hvormed den udenlandske journalist modtages af de mænd, der styrer Portugal.

Regimet har, det er klart, et ganske bestemt formål med sin undervandsbådspolitik og slingrende reguleringsmanøvrer. Den, der kommer det portugisiske folk på nært hold og samtidig lærer regeringssystemets mænd at kende,

vil imidlertid blive slået ved de forskelle, der her åbenbarer sig. Nogle af de mest iøjnespringende er sandelig af moralsk natur, men den overvejende og mest dybtgående er de politiske mislænge.

Dog er det — efter klassisk mønstre — under påberøbelse af at portugiserne »behøvere« et diktatorisk styre, at Salazar-regimet er blevet siddende ved magten. Samtidig har denne magt kunnet bibeholde sociale og økonomiske forskelle af udtalt feudal karakter. Almengyldige moralske love er blevet begravet under et rygesløst politiapparats systematiske undertrykkelsespolitik.

DET er utvivlsomt, at Portugal trænge til en stærk hånd i 1926. I løbet af de seksten år siden republikkens indførelse stredes højre og venstre om magten med en sådan hensynsløshed, at fyrretyve regeringer blev væltet, og hærens kupforsøg blev næsten halvårlig foreteelse. Mord på ledende mænd rystede nationen. Landets finanser styrede med støt kurs mod statsbankerotten.

Generalernes øjne faldt på en 37-årig økonomiprofessor ved universitetet i Coimbra. Et par år efter havde professoren fået overladt magtens tøjler. Fra sit nye kateder — for António de Oliveira Salazar, oprindelig fra en fattig landsby i Nordportugal, blev den asketiske, sky og ensomme professor — formanden han sine elever, det portugisiske folk: »(Gennemførelsen af min politik for at redde landet) indebærer at en generation må ofres for fædrelandets fremtid — vor generation.«

Det er 33 år siden disse ord blev udtalt. En generation er blevet ofret — navnlig den del af generationen, der slægtled for slægtled er blevet kaldet til at gøre sin pligt for fædrelandet, siden nationen begyndte at tage form under udrivningen af araberne og kampene mod Spanien et tusind år tilbage. Salazars hår er blevet hvide, historiens største imperier er smuldet til støv, tusindårsriger opstået og gået til grunde. Men den nu 73-årige Salazar sidder stadig ved magten.

Mens den generelle, men ufojeligt hårde patriark giver verden gode råd om økonomi, demokrati og kolonistyre, er hans eget land ved at nærme sig det tidspunkt, hvor en forandring må ske, om ikke af andre grunde, så fordi hans tilhængeres bedste forhåbninger om hans udeløselighed for eller siden vil støde mod livets — og dødens — realiteter.

Der er andre og mere nærliggende grunde. I det første interview givet over en årrække beklagede Salazar sig over begivenhederne i Angola og indrømmede vemodigt: »Måske har jeg overlevet min tid. Den stadig voksende uro i det portugisiske imperium har fået styret til at slå revner. I en fjendtlig indstillet verden har Portugal kun tre virkelige forbundsfæller tilbage: Spanien, Sydafrika og Syd-Rhodesia.

Indenrigspolitisk er revnerne ved at blive uddybet til afgrunde. Den knægtede politiske frihed er baggrund for en del af det autokratiske styres vanskeligheder, men en måske endnu større rolle spiller den stigende utilfredshed med den langsomme økonomiske-social udvikling.

HAR Salazar overlevet sig selv som politiker? Han blev i 1928 kaldt til Lissabon for at bringe orden i finanserne. Ved sin tiltrædelse pointerede han da også, at nationens fire fundamentale problemer var det finansielle, det økonomiske, det sociale og det politiske — »i denne ordene, tilføjede han. Han løste forbavsende hurtigt det første. Budgetunderskuddene forsvandt fra det første år, og der har kun været overskud siden. Rentesaften blev bragt ned fra 8½ til 2½ procent, verdens næstlaveste. Escudoen, Portugals møntenhed blev lige så hård som diamanterne fra Angola.

Dette agtværdige resultat blev i høj grad nået på bekostning af løsningen af de tre andre problemer. Selv om oprørsgeneralen Humberto Delgado bemærkede om »bogholder Salazar« ikke yder verdens mest sejlivede diktator retfærdighed, er der ikke tvivl om, at Salazar sjældent har ladet blikket glide længere end til debet- og kredit-siden i statsbudgettet. Ved at forvalte nationen med en sparsommelighed, som sad han som prior for et munkekloster, er det lykkedes Salazar at gøre Portugal til hele Europas fattigste og mest tilbagestående land. Dette til trods for de store rigdomme Portugal specielt i de senere år har opnået ved den stigende kolonisering af både Agola og Mozambique.

Salazar afviser med slet dulgt irritation enhver kritik med sigte på, at hans økonomiske politik har ført til Europas laveste levestandard. Det sker med ordene: »For nogle har det ingen værdi, at finanserne salderer og valutaen er hårde. Denne udtalelse kunne være fra 1928. Det er den ikke. Den blev fremsat i juli 1962.

Eneboeren i Lissabons Sao Bento-palads er ikke den eneste af dette århundredes herskere, der har sat sig ned ved stranden og befalel til havet, at det standse. Men han er den eneste, for hvem det virkelig lykkedes.

Allerede i 1933 indstiftede han sin korporative stat, så nogenlunde kalkuleret af efter Mussolinis af samme navn. (En italiensk journalist, der i sommer besøgte Salazar, forsøgte forgæves at finde ud af, om denne »enlige, gamle herre« stadig havde portrætbilledet af Il Duce stående på en skrivebord.) Der skulle der gå et kvart århundrede, før Salazar i 1956 fik oprettet de første korporationer. Han har igen haft hermed: hans Ny Stat kontrollerede straks fra begyndelsen de allerede eksisterende arbejds-giver- og fagforeninger.

Af regeringens egne skrifter fremgår det, at Salazar er overordentlig skuffet over, at det hverken blandt arbejdere eller arbejds-givere er lykkedes »at skabe det mindstemål af sympati og interesse, uden hvilke man ikke kan opbygge selv de bedste ideologiske og juridiske konstruktioner«. Salazar er imidlertid overbevist om »portugisernes medfødte tilbøjelighed for social discipline, (og lige så overbevist om det modsatte, når landets styreform skal forsvares). Han har derfor givet ordre til, at der skal oprettes omfattende indoktrinationscentre. Disse skal drage omsorg for, såvel at landarbejderne som byproletariatet oplæres i den rette tro. Rigets fremtid skulle således være sikret.

DER er ingen grund til at betvivle, at Salazar er overbevist om, at hans regering er den, der tjener det portugisiske folks interesser bedst. Heri adskiller han sig ikke fra andre diktatorer. Det eneste punkt hvorpå han afviger fra det vanste, er, at han gerne har modsat sig enhver form for heltekyrkelse. »Kun Gud ved, hvem der er store, siger han med sit tørre smil.

Hans beskedenhed er i virkeligheden noget nær selvudslettende. Det har dog ikke kunnet forhindre, at bedstefaderlige myter er vokset op omkring ham, ej heller, at den del af det portugisiske folk, hvem hans styre har begunstiget så meget, benytter enhver lejlighed til at hænge ved hans frakkeskøder. Da han efter Indiens indtagelse af Goa holdt en af sine sjældne taler i »Nationalforsamlingen«, blev der givet og indbudte udenlandske

journalister en så utæmmet, næsten hysterisk opvisning af akklamationer og lovprisninger, at mødet ikke blot udviklede sig fra Reichstags-komædie til ydmygende farce, men flere gange truedes af almindeligt kaos.

I en hyldestartikel i anledning af årsdagen for Salazars overtagelse af regeringsmagten skrev regeringsbladet *Diário da Manhã*: »Han har den samme intelligens (...) og har lige så ret, som han havde for 34 år siden.« Det er imidlertid kun få selv blandt hans tilhængere, der kan være i tvivl om, at han er blevet en meget gammel mand, ganske ude af trit med moderne tider. Han er den eneste af verdens statsmænd, der står med begge ben solidt plantet i det 19. århundrede.

Der er tegn på, at Portugal ønsker at komme videre.

Lutaseðlar

til 26. føroyska happadráttin

eru nú til sølu úti um landið. Reglurnar eru sum seinast. Lutaseðlarnir eru galdandi fyri allar 3 dráttirnar í hálv-árinum.

Seinasti søludagur til 1. drátt verður **24. august 1963**. Vinningarnir í øllum dráttunum eru teir somu, frá 20.000 kr., 15.000 kr., 10.000 kr. og niður í 100 kr.

Prisirnir eru fyri

1/1 seðil	kr. 80,00
1/2 «	« 40,00
1/4 «	« 20,00

Fyri at hava møguleika fyri at vinna í øllum 3 dráttunum, má lutaseðil verða víssaður longu nú til 1. drátt.

Happadrátturin

GRÓT OG SKERVUR

Øll, ið vilja keypa skerv ella grót, eiga at venda sær til kommunukantórið.

Grót og skervur megu vera goldin fyrst, áðrenn tey verða heimað.

Bilstjórar verða ámintir, at teir ikki kunnu heima grót ella skerv uttan við einum limi av vegnevndini ella einum umboðsmanni fyri kommununa.

FROÐBIAR SÓKNAR KOMMUNA

GALVANISERAD RØR:

1/2" 3/4" 1" 1 1/4" 1 1/2" og 2".

Eisini ógalvaniserad, og øll slag av rørdelium.

Einans fyrsta flokks rør og rørdelir.

Fáast altíð hjá

Pf. MARIA POULSEN

Telefon 2000 og 2001.

»FREMST«

Við prógvi í fremmandum máltum og maskinskriving kann ein klára seg

í øllum størvum,

í øllum londum,

á øllum ferðum,

og nýta fullkomuliga

radio — fjarsýn, fremmandar bókur og bløð.

Takið tí málprógv! 1 ella 2 ár.

»FREMST«

FRANSKT — ENSKT — MASKINSKRIVING — TYSKT

Fyri byrjandi og framhaldarar.

2 kvøld við 4 tímum um vikuna.

Øll skeið byrja tann 2. september.

Innmelding hjá

FRANCISKANARSYSTRUMUM.